

2. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (Біологія і екологія 10-11 класи Профільний рівень). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/biologiya-i-ekologiya-10-11-profilnij-riven.docx>

6. Боднарчук О.І. Основи психології і педагогіки / О.І. Боднарчук, Л.І. Боднарчук. – К.: МАУП, 2002. – 256 с.

4. Бурмак Г.М. Використання міжпредметних зв'язків у формуванні основних компетентностей учнів на уроках біології / Г.М. Бурмак. – 2010. – № 34-36. – С. 2–10.

5. Максимова В.Н. Межпредметные связи в процессе обучения / В.Н. Максимова. – М.: Просвещение, 1989. – 122 с.

6. Салівон Н.В. Формування ключових компетентностей на уроках біології через використання сучасних інноваційних педтехнологій // Н.В. Салівон. – 2008. – № 34-36. – С. 29–40.

Коноваленко Л.А.

вчитель початкових класів,

Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 114

**ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.
МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ**

Молодший шкільний вік сприятливий для розвитку в учнів основ екологічної культури. Самою природою обумовлено соціальне призначення дитинства – адаптація дитини до природи і суспільства, здатність брати відповідальність за свої вчинки перед людьми, рослинним і тваринним світом. Початкова школа дає можливість сформувати пізнавальний потенціал екологічних знань для подальшої бази вивчення природничо-математичного циклу, виховувати особистість, яка усвідомлює місце людини у довкіллі, через ознайомлення з рослинним і тваринним світом, розкриття взаємозв'язків і взаємозалежностей у природі, вивчення та дослідження куточків рідного краю.

Знання про природу розвивають ерудицію, світогляд, мислення, мовлення, волю, почуття, уяву, творчі та дослідницькі здібності, спостережливість, екологічну культуру, позитивні моральні якості, навички навчальної праці, різноманітні теоретичні й практичні способи діяльності, зокрема способи пізнавальної діяльності, сприяють успішній адаптації у навколишньому середовищі.

Першооснови екологічного мислення закладаються в сім'ї, яка покликана прищепити дітям систему екологічних цінностей, норм поведінки у природному середовищі. Тому працюю у тісному взаємозв'язку із сім'єю. Завдання цієї співпраці – через казки, міфи, ігри розвивати пізнавальні здібності дітей, знайомити їх з елементарними зв'язками живої і неживої природи, впливом людини на природне середовище, завдяки чому в дитини формуватиметься потреба у спілкуванні з природою.

Переконана, що любов до природи слід виховувати з раннього дитинства. *«Дітей, що не вміють це ходити, – писав Г. Ващенко, – треба частіше виносити на свіже повітря, щоб вони могли бачити рідне небо, дерева, квіти, різних тварин. Все це залишається в дитячій душі, осяяє почуттям радості, і покладе основи любові до рідної природи».*

Матеріал про екологічні зв'язки повинен бути обов'язковим елементом змісту як уроку вивчення нового матеріалу, так і узагальнюючого уроку.

Для кращого усвідомлення цієї закономірності проводжу *екологічну гру «Павутинка»*: Розподіляю ролі, кожній дитині даю табличку з відповідною назвою чи малюнком. Учні стають у коло, один із них тримає клубок ниток і розпочинаю гру: «Я липа, мені потрібне Сонце» ... Інші учні по черзі продовжують: «Сонце нагріває повітря», «Повітрям дихає білочка», «Білочка їсть горішки лощини», «На ліщині живуть комахи», «Комах їдять жаби», «Жаб поїдають лелеки», «Лелеки приносять радість людям», «Людям потрібне Сонце» ... Перший гравець тримає кінець нитки, а клубок кидає «Сонцю», від нього він мандрує до «Повітря», «Білочки», «Ліщини» ... і так доти, всі гравці не будуть пов'язані між собою клубком ниток. На завершення гри пропоную ситуативні завдання: Що трапиться, якщо... (Менше тепла і світла надходитиме від Сонця, бо його закриють хмари диму; всіх комах знищать отрутохімікатами; нерозумні діти повбивають жаб і т. п.).

Таким чином діти роблять висновок про необхідність підтримання природної рівноваги і небезпеку її порушення внаслідок діяльності людини.

Я підсумок, наголошую, що взаємозв'язки у природі вивчає наука екологія. Вчені-екологи основним завданням людства вважають збереження нашої планети і життя на ній рівновагу.

На уроках природознавства *ознайомлюю учнів з Державними документами про охорону природи.*

Перевірку засвоєння екологічних знань учнями проводжу методом *тестування.*

Але норми і правила поведінки будуть погано засвоєні, якщо не враховуватимуться умови екологічного виховання.

Перша найважливіша умова – екологічне виховання учнів повинне проводитися в системі, з використанням місцевого краєзнавчого матеріалу, з урахуванням спадкоємності, поступового ускладнення і поглиблення окремих елементів від 1 до 4 класу.

Друга неодмінна умова – треба активно залучати молодших школярів до посильних для них практичних справ по охороні місцевих природних ресурсів. Таких справ дуже багато: це внутрішнє і зовнішнє озеленення школи, догляд за квітниками, шефство над лісовими ділянками там, збір плодів і насіння лугових і деревинно-чагарникових рослин, прибирання вітролому, охорона і підгодівля птахів, шефство над пам'ятниками природи в ході вивчення рідного краю і тому подібне.

В своїй педагогічній практиці використовую основні методи екологічного виховання засобами народних традицій: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький методи. Так, у рамках пояснювально-ілюстративного методу повідомляю учням інформацію про навколишнє середовище і народні традиції ставлення до природи за допомогою усного слова (розповідь, пояснення), друкованого слова (підручник, додаткова література), наочних посібників (картин, схем, натуральних природних об'єктів), практичного показу способів діяльності у природі (догляд за рослинами на пришкільній ділянці, догляд за тваринами у живому куточку тощо). При цьому діти слухають, дивляться, читають, спостерігають, співвідносять нову інформацію про природні об'єкти з раніше засвоєної і запам'ятовують. Користуючись цим методом, доводжу до свідомості учні зміст, суть і значення народних традицій ставлення до природи.

У рамках частково-пошуковою методу вчитель може спрямувати діяльність школярів на самостійне виконання окремих кроків до пошуку знань про природні об'єкти. Наприклад, за допомогою цього методу у третьому класі на уроці: «Підсумки спостережень за неживою і живою природою та працею людей (весняний сезон)»: розбираємо з учнями прислів'я: «Квітень – водою, травень – з травою». Перед усім звертаю увагу до спостережень самих учнів, до вже набутих знань, життєвого досвіду. Діти мають висловлювати свої судження: чому ж, коли у квітні багато вологи, то у травні розкішні трави. Усі відповіді учнів я узагальнюю і зроблю висновок про взаємозв'язки у природі, про залежність росту і розвитку рослин від атмосферних опадів.

Застосовуючи дослідницький метод, необхідно враховувати його основну мету – навчити учнів самостійно пізнавати природу. Доцільно пропонувати такі завдання, які забезпечували б творче застосування учнями основних знань про природу при вивченні природознавства, оволодіння рисами творчої діяльності, поступове зростання складності природознавчих проблем. Крім того, вчитель має контролювати хід роботи учнів, перевіряти підсумки роботи і організовувати їх обговорення.

Екологічне виховання молодших школярів має неодмінно поєднуватись з екологічною освітою. А його з успіхом можна здійснювати в такій формі навчання як ігрові. Гратися люблять, як відомо, усі діти і, включаючи в урок ігрові моменти, можна зацікавити учнів предметом навіть самих пасивних. Використовуючи гру, ніякого відступу від програми не допускається, тому що гра є тільки засобом досягнення тієї мети, тих завдань, що закладені в шкільній програмі та засоби підвищення ефективності навчання.

Для розвитку творчих здібностей школярів у ставленні екологічної культури учнів особливе місце займає саме ігрова діяльність. Вона формує досвід сприйняття екологічно правильних рішень, засвоєння моральних норм і правил поведінки в природі, сприяє створенню зв'язку між навчанням і застосуванням знань на практиці. Педагогічно правильно організована ігрова діяльність формує досвід, дає змогу досягти повного їх самовираження, активності і свободи дій, що розумно поєднуються з вимогами взаємної поваги, пізнання навколишнього середовища, відчуття краси природи та її гармонії, розвитком почуття любові й турботливого ставлення до її об'єктів.

Зі всього сказаного ранне витікає, що екологічне навчання і виховання, засноване на розкритті конкретних екологічних зв'язків, допоможе учням засвоювати правила і норми поведінки в природі. Останні, в свою чергу, не будуть голосливими твердженнями, а будуть усвідомленими і осмисленими переконаннями кожного учня.

Список використаних джерел:

1. Білогубка І.С. Екологічне виховання учнів початкових класів на уроках природознавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ostriv.in.ua>
2. Даценко Г. Екологічна освіта як аспект гуманізації шкільного навчання та виховання // Біологія. – 2007. – № 10 (квітень). – С. 5–6.

Котліна А.О.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ІДЕАЛЬНОГО СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Семінар – як форма навчальної діяльності використовується для вивчення багатьох предметів у закладі вищої освіти. Гостро постає проблема належної підготовки та проведення цієї форми роботи. Під час підготовки до семінару у студентів є можливість систематизувати і розширити свої знання, на занятті в процесі дискусії оволодіти уміннями і навичками використовувати ці теоретичні знання щодо даного предмету.

Саме тому існує нагальна потреба у вирішенні даної проблеми шляхом формулювання загальних принципів організації семінарського заняття, етапів підготовки, варіантів та особливості проведення семінарів у закладі вищої освіти.

Дослідженням основних форм організації навчальних занять (лекція, семінар, практичне, лабораторне заняття) займались К. Баханов, А. Булда, В. Власов, О. Гурська, П. Мороз, О. Пометун, В. Сотниченко, Т. Чубукова. Науковці, що визначали основні переваги та недоліки семінарських занять: С. Вітвицька, Л. Каніщенко, А. Кузьмінський,